

Kunnan yksityisoikeudellisen oikeustoimen ja julkisuuslain mukaisen tietopyynnön käsittely

KANTELU

Kantelija arvostelee oikeuskanslerille 6.10.2024 osoittamassaan kantelukirjoituksessa Vihdin kunnan menettelyä. Kantelija on ostanut Vihdin kunnalta kiinteistön, joka on asemakaavassa osoitettu omakotitalorakentamiseen. Kantelijan mukaan kiinteistökaupassa on ollut virhe ja hän on tehnyt kunnalle reklamaation korvausvaatimuksineen sekä ollut kuntaan yhteydessä asian käsittelystä.

Kantelijan mukaan kunta ei ole käsitellyt reklamaatiota eikä se ole vastannut hänen sitä koskeviin tiedusteluihin. Kantelija on tehnyt kunnalle julkisuuslain mukaisen tietopyynnön, mutta kunta ei ole käsitellyt sitä julkisuuslain edellyttämällä tavalla.

SELVITYS

Kunta on 10.1.2025 antanut pyytämäni selvityksen asiassa.

Kunta on vahvistanut selvityksessään, että kantelija on 2.9.2024 tehnyt kunnalle tietopyynnön, jossa hän on pyytänyt saada nähtäväkseen kaikki asiakirjat, jotka koskevat kantelijan ja kunnan välisen kiinteistökaupan reklamaatiota.

Kunta on myöntänyt selvityksessään, ettei se ole vastannut kantelijan tietopyyntöön julkisuuslaissa säädetyn mukaisesti. Kunnan mukaan sillä ei kuitenkaan ole ollut hallussaan mitään sellaisia asiakirjoja, joita kantelijalla ei olisi ollut entuudestaan käytettävissä. Kunta on lisäksi myöntänyt, ettei se ole vastannut kantelijan yhteydenottoihin siten kuin sen olisi pitänyt ja todennut, että yhteydenpito olisi voinut olla parempaa.

Kunta on pahoitellut kantelijalle asian käsittelyssä tapahtuneista viivästyksistä aiheutunutta harmia ja vaivaa. Kunta on kertonut, että se pyrkii ratkaisemaan pääasian, antamalla viivytyksettä päätöksen kiinteistökaupan reklamaatioon.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee muun ohella valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Julkisuuslain 1 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei mainitussa tai muussa laissa erikseen toisin säädetä.

Julkisuuslain 9 §:n mukaan, jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen.

Julkisuuslain 13 §:ssä on säädetty asiakirjan pyytämisestä, jonka mukaan pyyntö saada tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä on yksilöitävä riittävästi siten, että viranomainen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee. Tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon. Tiedon pyytäjän ei tarvitse selvittää henkilöllisyyttään eikä perustella pyyntöään, ellei tämä ole tarpeen viranomaiselle säädetyn harkintavallan käyttämiseksi tai sen selvittämiseksi, onko pyytäjällä oikeus saada tieto asiakirjan sisällöstä. Säännöksen 2 momentin mukaan pyydettäessä saada tieto salassa pidettävästä asiakirjasta taikka viranomaisen henkilökisteristä tai muusta asiakirjasta, josta tieto voidaan luovuttaa vain tietyin edellytyksin, tiedon pyytäjän on, jollei erikseen toisin säädetä, ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus sekä muut tietojen luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat sekä tarvittaessa tiedot siitä, miten tietojen suojaus on tarkoitus järjestää.

Julkisuuslain 14 §:ssä on säädetty asiakirjan antamisesta päättämisestä, jonka mukaan viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei 15 §:n 3 momentissa tai muualla laissa toisin säädetä. Säännöksen 2 momentin mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu. Säännöksen 3 momentin mukaan, jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on: 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy; 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi; 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Säännöksen mukaan asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Hallintolain 1 luvun 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Lain tarkoituksena on myös edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta.

Hallintolain 2 luvussa on säädetty hyvän hallinnon perusteista. Luvun 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Saman luvun 7 §:n 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Luvun 8 §:n mukaan, viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta. Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen.

Arviointi

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Viranomaisten ja julkisyhteisöjen yksityisoikeudelliset toimet, jotka eivät sisällä julkisen vallan käyttöä tai eivät kuulu julkisen tehtävän hoitamiseen, eivät lähtökohtaisesti kuulu oikeuskanslerin toimivaltaan. Kunnan viranomaisia koskeva hallinto-oikeudellinen, menettelyllinen ja toimivaltaa koskeva sääntely ulottuu kuitenkin myös yksityisoikeudellisiin oikeustoimiin (Mäenpää, 2023).

Oikeuskäytännössä on vahvistettu, että viranomaisen, kuten kunnan tekemän oikeustoimen sisältöä ja tekemistä koskevassa päätöksenteossa, kuten sopimuksen valmistelussa on noudatettava hallintolain säännöksiä (kts. mm. KHO:2006:34). Menettelyssä on noudatettava muun muassa hallinnon oikeusperiaatteita sekä edistettävä hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta.

Julkisuuslain edellä kuvatut säännökset koskevat myös kunnan viranomaisia. Viranomaiselle tehty tietopyyntö on käsiteltävä lain mukaan viivytyksettä ja siten kuin julkisuuslaissa tarkemmin säädetään.

Kantelija on tehnyt kunnan kanssa yksityisoikeudellisen sopimuksen, kiinteistön kauppasopimuksen, joka on kunnan ja yksityishenkilön, kantelijan, välinen oikeustoimi. Kunnan on kuitenkin menettelyssään noudatettava hyvän hallinnon periaatteita, hallintolakia ja julkisuuslakia. Kunta ei ole menetellyt asiassa hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti kantelijan ja kunnan välisen asian käsittelyssä. Kunta ei myöskään ole käsitellyt kantelijan tietopyyntöä julkisuuslain edellyttämällä tavalla.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän Vihdin kunnan huomiota hyvän hallinnon periaatteisiin kuuluvan palvelu- sekä neuvontavelvollisuuden että julkisuuslain noudattamiseen.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijä

Maarit Pimiä